

ביאורים

כשרבנו הקדוש כתב במשנה את ההלכות שבהם ישנה מחלוקת הוא ציין את דעות ושמות החולקים, ולא הכריע כמו מי ההלכה. אין הדבר נובע מחוסר יכולתו של רבי להכריע. גם להשאר המחלוקות ככתבן יש טעם מוסרי נפלא. הדבר המרכזי בלימוד התורה הוא בקשת האמת. בירור דברי ה' ללא משוא פנים מתוך רצון, הנקי מכל פניות, להגיע לאמיתתה של תורה. זו הגישה שאנו צריכים לגשת בה ללימוד התורה וכך אנו צריכים להתייחס לבעלי מחלוקתינו, שגם הם אומרים את דעתם מתוך כוונה טהורה לרדת לעומקה של הלכה. אם המשנה לא היתה כותבת את המחלוקות, היינו חושבים שכל ההלכות הם מאותו הסוג, שקיבלנו אותם מן השמים ואין בהם מחלוקת. אם כן, אם יבוא אחד מחכמי ישראל ויאמר שקיבל מרבותיו שהלכה מסוימת היא כזאת כאשר כתוב במשנה את ההפך, נטיל דופי באותו אדם ונאמר שמשקר וטועה. הדבר יגרום לערעור מעמדו של חכמי ישראל, עמודי התורה שבעל פה. כתיבת המחלוקת מגלה לנו שזו הלכה שלא נמסרה ממשנה רבנו אלא ניתנה להדרש על ידי חכמי ישראל וממילא יכולה להמצא בה מחלוקת. אותו חכם מישראל אינו טועה אלא כך קיבל מרבותיו שפירשו כן את ההלכה. לאחר ששתי הדעות נאמרו ניתן לברר את ההלכה מתוך בירור האמת שבכל אחד מהצדדים ולהגיע למסקנה הלכתית.

גם במחלוקת בין יחיד לרבים, אשר הוכרעה ההלכה כמותם, רבנו הקדוש כתב את דעת החולקים. הסיבה לכך היא שקביעת ההלכה בהלכות שלא נמסרו במסורת היא רק לזמן הנתון. יתכן שכיום דעת הרבים היא שנפסקה להלכה, אך יתכן שיבוא בית דין ויאמר שדעתו של היחיד מסתברת יותר וההלכה תשתנה כמותו. הכלל יחיד ורבים הלכה כרבים הוא אמצעי עזר לבירור האמת. אך האמת מעל הכל ואם יתברר שהאמת כמו דברי היחיד נפסוק כמותו.

זו גם הסיבה שבגללה כתב רבנו הקדוש את דברי החכמים שאמרו דבר אך חזרו בהם, לחנך אותנו עד כמה אהבת האמת היתה נר לרגליהם של חכמינו. ידיעה זו ביחס לחז"ל היא יסוד האמונה שלנו בוכמי ישראל, אשר מסרו לנו את דבר ה' מדור לדור. לדעת שאין בהם כל דופי, וכל מחלוקתם היתה רק לבירור האמת לאמיתתו. דבר זה מלמדנו לא לנהל ויכוח בחוסר יושר אינטלקטואלי אלא להודות על האמת גם כשהיא אצל בר הפלוגתא שלנו.

הרחבות

• מדוע לפעמים אין הלכה כרבים?

כְּשֶׁתִּהְיֶה סִבְרָא פְּשׁוּטָה, וְאֶפְלוּ לְיַחֲדִי – שׁוֹמְעִים לוֹ. אף על פי שאנו יודעים ש"יחיד ורבים הלכה כרבים" [ברכות ט.], יש מקרים יוצאי דופן שבהם הוכרעה ההלכה כיחיד. בדומה לכך קבעו חז"ל כללי הכרעה במחלוקות, כגון "הלכה כרב באיסורים וכשמואל בממונות", "הלכה כר' עקיבא מחברו", ועוד כללים רבים. הסיבה לכך היא שלפעמים הסברה נוטה לדעה זו, או שיש מקור שמסייע לאותה דעה [ריטב"א יבמות מב:].

• מחלוקת לשם שמיים

הוֹדוּ לוֹ וְחִזְרוּ לְדַעְתּוֹ. המשנה במסכת אבות [ה, יז] אומרת: "איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמיים זו מחלוקת הלל ושמיאי". מחלוקת שהיא לשם שמיים זוהי מחלוקת הנקייה לגמרי מנגיעות אישיות של כל צד, וכל מה שעומד לנגד עיניהם של הצדדים זו דרישת האמת. ממילא, כאשר צד מסוים משתכנע מדברי הצד השני מובן מאליה שאין לו עוד טעם לחלוק והוא חוזר לדעת חבירו. מצאנו מעלה זאת של הודאה על האמת דורות רבים קודם הלל ושמיאי. חז"ל אומרים [ברכות נה.]. שמשנה רבנו הודה לבצלאל לגבי סדר הכנת המשכן, למרות שבצלאל היה קטן ממנו כמובן.

שאלות לדין

"כְּשֶׁתִּהְיֶה סִבְרָא פְּשׁוּטָה, וְאֶפְלוּ לְיַחֲדִי, שׁוֹמְעִים לוֹ וכו'". לכאורה קשה, הרי לעיל כתב הרמב"ם "ויכְּשֶׁתִּהְיֶה נִפְלֵת הַמַּחְלֻקֹת, הִיזו הוֹלְכִים אַחֲרֵי הָרֵב, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "אַחֲרֵי רַבִּים לְהִטּוֹת".

כיצד נוכל גם אנו, להודות על האמת, בעת ויכוחים ומחלוקות?

והטעם שהצריכו לכתב המחלוקות הנופלות בין שתי הדעות – הוא מה שאומר: השאר דעת החולק אלו נכתבו הלכות אלו פסוקות שאין בהן מחלוקת, ונדרחו דברי החכם שאין הלכה כמותו – אפשר שיבא אחר כן מי שקבל הפך הדבר שעליו נפסקה ההלכה, מהחכם החולק על הדעת ההיא, או ממי שהוא נוטה לדעתו, ויכנס ספק בנפשותינו ונאמר: איך קבל זה האישי – והוא איש אמת – שדבר פלוני אסור, והמשנה אומרת שהוא מותר, או הפך הענין הזה? ובשביל זה, כשיהיו לנו כתובות אלו הדעות, יהיה נגדר זה הפך. כי כשיאמר המקבל: 'שמעתי שפך וכך אסור', נאמר לו: כן דברת, וזוהי דעת פלוני, אצל רבים חולקים עליו, או פלוני חולק עליו – וההלכה כדעת החולק, מפני שסברתו יותר נכונה, או מפני שמצאנו דבר מסייעהו.

אבל הטעם שהצריכו לקבע דברי יחיד ורבים, הוא: מפני שאפשר להיות הלכה כיחיד, ועל כן בא ללמדך: כשתהיה סברא פשוטה, ואפלו ליחיד – שומעים לו, ואף על פי שחולקין עליו רבים.

והטעם שהצריכו לכתב דעת איש אחד ואחר כן חוזר הוא מן הדעת ההיא, כגון שאמר: בית שמאי אומרים כך ובית הלל אומרים כך וכך, וחזרו בית הלל להורות כדברי בית שמאי (עדויות א יב) – כדי להודיעך אהבת האמת והגברת הצדק והאמונה. שהרי אלו אנשים הנכבדים, החסידים, הנדיבים, המפלגים בחכמה, כשראו דברי החולק עליהם טובים מדבריהם, ועיינו נכון – הודו לו וחזרו לדעתו. כל שכן שאר האנשים, בראותם האמת נוטה עם בעל מחלקתם – יהיו כמו כן נוטים לאמת ואל יקשו ערף. וזהו דברי הפתוב: "צדק צדק תרדף" (דברים יד טז). ועל זה אמרו חכמים: "הוי מודה על האמת" (אבות ה ז). רצונם לומר: אף על פי שתוכל להציל נפשך בטענות תוכחיות, כשתדע שדברי חברך, אשר טענתך עליו גלויה מפני חלשתו או מפני יכלתך להטעות הם האמת – חזר לדבריו והריב נוטש.